

Kultuuriministeerium
Ülle Talihärm
raamatukogunõunik
ulle.taliharm@kul.ee

12. juuni 2025 nr 6-2

Rahvaraamatukogude seaduse eelnõu kooskõlastamise tagasiside

Järvamaa Keskraamatukogu toetab rahvaraamatukogude seaduse uuendamist ja raamatukogude võrgu loomise põhimõtete kaasajastamist. Küll aga ei kooskõlasta me seaduse eelnõud esitatud kujul, sest alljärgnevad teemad vajavad suuremat selgitust.

1) Maakonnaraamatukogude funktsiooni kadumine ja riiklike ülesannete ümberkorraldamine:

Eelnõu ei anna vajalikku ettekujutust, kuidas on planeeritud süsteemi toimimine alates 2027. aastast. Pigem saame väita, et väljakujunenud sisuline koostöö raamatukogude vahel kaob ja ei väärtustata kogukonnapõhisust. Piirkondlikud üksused ei asenda toimivat struktuuri ja loovad juurde administreerimise tasandeid. Rohkem bürokraatiat ei paranda eesmärkide täitmist ja teenuse kvaliteeti kohapeal. Lisaks jääb arusaamatuks, milliste kriteeriumide alusel piirkonnad valitakse.

Oluline eesmärk eelnõus on laste ja noorte lugemisharjumuste kujundamist soodustavate tegevuste korraldamine. Järvamaa Keskraamatukogu koordineerib Eesti Lastekirjanduse Keskuse algatatud ettevõtmisi ja viib läbi maakondlikke lastekirjandusüritusi. Uus seaduse eelnõu lõhub toimiva süsteemi ja lagundab maakonna raamatukogude koostöövõrgustikku.

Mis saab maakondlikest koduloolistest andmebaasidest ja kogudest ning nende täiendamisest kui ollakse vaid ühe omavalitsuse raamatukogu? Kultuuriväärtuslike trükiste (aga väärtuslik võib kohalikust vaatepunktist olla erinev) saatmine maakonnast välja viib need lugejast kaugemale.

2) Plaanitavate muudatuste kulu omavalitsusele:

Kohalik omavalitsus rajaneb põhimõttel, kus avalike teenuste osutamine toimub soodsamatel tingimustel. Meie arvestuste järgi raamatukogureformi tulemusena ja seletuskirjas välja toodud arvutuste põhjal muutuvad ühtse programmiga liitumisel Järvamaa Keskraamatukogu püsikulud kallimaks. Ühtset programmi veel ei ole ja puudub kindlus, et 1. jaanuar 2027 hakkab uus programm tõrgeteta tööle. Senine praktika on näidanud, et planeeritud ajakavaga hakkama ei saada.

Eelnõust võib lugeda, et riigieelarvest toetatakse edaspidi rahvaraamatukogudele väljaannete soetamist osaliselt. Kui suur on arvestuslik lisakulu omavalitsusele? Samuti ei selgu, kuidas täpselt toimib uus loodav keskne komplekteerimisteenus ning millised kulud kaasnevad raamatute transpordiga kullerteenuse kaudu. Näiteks on

Omniva kullerteenus MIRKO-s 2025. aastal võrreldes 2024. aastaga kallinenud rohkem kui 100 %.

Raamatukappide soetus ei vähenda omavalitsuse kulu raamatukogule ega kiirenda raamatute liikumist.

Omavalitsuste suurused on väga erinevad, ka väljaannete tasuta tellimisega haruraamatukogudest kaasnevad suurenenud reaalsed rahalised kulud.

Rahvaraamatukogu töökorralduse eeskiri selgitab lugejate ja külastuste arvestuse pidamist ja ütleb, et eelistatult kasutada külastuste automatiseeritud lugemist.

Automatiseeritud süsteemi soetamine nõuab turvavärsmeid, raamatutele ja töökohtadele RFID lahendust. 2018. aastal Järvamaa Keskraamatukogule pakutud lahendus maksis rohkem kui meie aasta eelarve.

3) Raamatukogu juhi ja töötajate töölepingu kriteeriumid:

Töölepinguid reguleerib töölepingu seadus, mis kirjeldab põhjalikult, millisel juhul sõlmitakse töötajaga tähtajaline tööleping. Mille alusel on eelnõus välja toodud kriteeriumid vajalikud ja põhjendatud?

4) Lugeja ja külastaja vastutus:

Kas võlgnikult väljaannete ja esemete kojulaenutuse õiguse ära võtmine kuni üheks aastaks ja korduvalt rahvaraamatukogu kasutamise eeskirja rikkujalt külastamise õiguse ära võtmine kuni 30 päevaks on omavahel proportsionaalsed ja süüteo vastavad karistused? Kas nõudmised võiksid olla ühtlustatud?

Rahvaraamatukogude seaduse eelnõu väljendab selgelt omavalitsuse raamatukogude varasemast suuremat ülalpidamiskohustust. Omavalitsuste majanduslik erinevus aga ebaühtlustab raamatukoguteenustele ligipääsu ja on ebavõrdne.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Jane Kiristaja

direktor

Järvamaa Keskraamatukogu

Lai 33, Paide

janekiristaja@raamat.paide.ee

5591 5330